

Vitenskapsåret 2011:

Det svakeste ledd – og klimadebatten

Regjeringen ved Kunnskapsdepartementet har lansert et prosjekt med den ambisiøse benevnelsen ”Vitenskapsåret 2011”. Startskuddet gikk den 23. desember 2010 i form av en kronikk, hvor forskningsminister Tora Aasland presenterte prosjektets formål: ”I Vitenskapsåret 2011 skal vi stille de store, gode, viktige, vanskelige, kritiske og nysgjerrighetsdrevne spørsmålene”.¹

Blant dem som var raskt ute med å ta opp forskningsministerens utfordring, finner vi Marg-redaktøren Bjørn Vassnes, som repliserte at: ”Kom gjerne med de ”store” spørsmålene. Vi trenger dem. Men vi kommer ingen vei før vi også tør stille de utfordrende spørsmålene”.²

Hvem er ”vi”? Forskerne selvsagt, samt – iallfall i prinsippet - også alle vi andre. Men kanskje spesielt de som bærer det offentlige ordskifte og den offentlige meningsdannelse, forvalterne av den definisjonsmakten som styrer samfunnsdebatten, nemlig journalistene.

Og her er det at vi møter veggen, ved at kunnskap og bevissthet om vitenskap så å si er fraværende i norske media og offentlighet, noe som blant annet manifesterer seg ved at det ikke finnes ansatte forskningsjournalister i norske aviser. At den almene forståelsen av vitenskapelig kunnskap og metode er svak, er ifølge Vassnes kommet til uttrykk blant annet i skepsisen til klimaforskningen. Dette kan meget vel være tilfelle, uten at det synes helt klart hvorhen forfatteren egentlig vil med denne formuleringen.

Forfatteren av foreliggende artikkel vil for sin del anføre at i den grad det gjør seg gjeldende skepsis til klimaforskningen i norsk samfunnsdebatt, så kan dette tilskrives forskerne selv i like høy grad som formidlerne (journalistene). Uansett er dette ikke en skepsis som media har oppmuntret til gjennom å stille de utfordrende spørsmålene. Tvertimot er nettopp dette et saksfelt hvor journalistene i særlig stor grad har utmerket seg ved ukritisk å viderefremme autoriserte oppfatninger og ”politisk korrekte” holdninger, hvor ”de gode hensikter” veier mer enn de vanskelige realitetene.

Journalister som trosvitner

---

¹ Tora Aasland, ”De store spørsmålene”, kronikk i Aftenposten 23. desember.2010; <http://www.aftenposten.no/mening/kronikker/article3960567.ece> .

² Bjørn Vassnes, ”De vanskelige spørsmålene”, kronikk i Aftenposten 9. januar 2011; <http://www.aftenposten.no/mening/kronikker/articel3980089.ece> .

I det landskap av maktstrukturer som er blitt betegnet som ”det norske godhetsregimet”,³ utgjør den såkalte ”godhetsindustrien” en mangfoldig og sammensatt flora av virksomheter som har sine interesser (det være seg økonomiske, faglige eller idéelle) knyttet til å fremme de saker som inngår i dette komplekset. Fellesnevneren i så måte er at det dreier seg om saker som samfunnets definisjonsmakthavere anser som ”gode” (og dermed unndratt fra kritikk), samtidig som det skapes en forestilling om at det består en ”konsensus” omkring en slik oppfatning. Det dreier seg således om et fenomen tett beslektet med hva den franske sosiologen Bourdieu kaller ”doxa”, et begrep som betegner sosiale og politiske oppfatninger og forestillinger som tas for gitt og som derfor ikke underkastes kritiske undersøkelser.⁴

En hyppig forekommende påstand (som også med fordel kunne gjøres gjenstand for en mer systematisk prøving) er at pressen og godhetsindustrien i Norge lever i tett symbiose, hvor godhetsindustriens representanter har frikort til pressens spalter og der journalistene fungerer som dens herolde. Dermed vil man i enkeltsaker såvel som på hele saksfelter kunne oppleve kampanjejournalistikk, hvor pressen suspenderer egne spilleregler og etikk, noe som igjen fører til journalistisk havari.⁵

Hvor alvorlig er dette? En profilert journalist og samfunnsdebattant formulerer det på denne måten: - ”Når pressen opptrer samlet, bør vi være på vakt. Men når pressen opptrer som aktivister bør vi la oss skremme”.⁶

At den såkalte ”klimadebatten” – internasjonalt men ikke minst i Norge – er blitt ekstremt *politisert*, synes knapt noen å ville bestride. Et påfallende trekk ved debatten er imidlertid i hvilken grad politiseringen er blitt drevet frem av journalistikken. Man behøver ikke ty til noen konspirasjonsteori for å kunne konstatere at journaliststanden har stått frem som de ivrigste trosvitner og fanebærere for politisk etablerte, oppleste og vedtatte ”sannheter” om fysiske årsakssammenhenger.⁷ Med et ensrettet trosgrunnlag på plass har i særlig grad norske journalister med entusiasme påtatt seg rollen som voktere av en politisk definert angivelig vitenskapelig ”konsensus”.

---

³ Begrep spesielt formulert av Terje Tvedt i boken *Utviklingshjelp, utenrikspolitikk og makt*, Oslo (Gyldendal) 2003.

⁴ Pierre Bourdieu, *Language and symbolic power*, Polity Press, Cambridge, 1991, s.26.

⁵ Bl.a. fremført av journalist Arnt Folgerø i artikkelen ”Et journalistisk havari”, *Aftenposten* 26. januar 2011; <http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/article4005169.ece> .

⁶ Anlov P. Mathiesen (redaktør av gatemagasinet *OSLO*), artikkelen ”Grovt propaganda for søte Amelie”, i nettpublikasjonen *Journalisten.no*, 18. januar 2011; <http://www.journalisten.no/blogg/33439#> .

⁷ Jfr. Odd Gunnar Skagestad, artikkelen ”Journalister som trosvitner” i tidsskriftet *Minerva* 15. april 2008; <http://www.minerva.as/2008/04/15/journalister-som-trosvitner/> .

I Norge er det fremfor alt Aftenposten med sin visjonære apokalyptiker Ole Mathismoen som har gått i bresjen med denne form for forkynnelses-journalistikk.⁸ Han har likevel langt fra vært alene: I så måte har resten av pressekobbelet kappes om å fremstå som misjonerende lyktebærere på Den Rette Vei. At journalister løper i flokk, er såvisst ingen oppsiktsvekkende observasjon. Men på dette feltet har flokkmentaliteten bidratt til en demonisering og intimidering av alle som ikke måtte høre hjemme i de troendes rekker,⁹ noe som igjen har ført til en skremmende grad av ensretting av den offentlige debatt.

Sterke ord? Et illustrerende eksempel på de forhold som her beskrives, er den bølgen av retthaversk engasjement, målbåret gjennom en ensrettet, skråsikker og ha-stemt retorikk som ble utløst av fremleggelsen av den fjerde rapporten fra FNs Klimapanel (IPCC) 2. februar 2007.¹⁰ Såvel i uttalelser fra prominent politisk hold som i medias kommenterende referater var gjennomgangstonen at nå måtte da vel alle – selv de mest forstokkede blant oss – endelig se lyset og ta til troen.¹¹ De som fortsatt nektet å forstå dette, ble for sikkerhets skyld stemplet med skjellsord som ”klima-monstre”,¹² ”kverulanter”¹³ og ”klimabøller”.¹⁴ Og de som i denne saken våget å stille spørsmål ved de rettroendes monopol på den offentlige meningsdannelse, ble anklaget for ”utillatelig naivitet eller en enda mer utillatelig kynisme”.¹⁵

Siden dengang har en betydelig motekspertise, representert blant annet ved organisasjonen ”Klimarealistene”, kommet på banen og bidratt til å gjøre den offentlige debatt om klimaspørsmål noe mer nyansert enn hva tilfellet var for 3-4 år siden. Ovenstående beskrivelse er likevel i hovedtrekk fortsatt dekkende for dagens situasjon, både når det gjelder medias aksept av den rådende definisjonsmakt og hva angår innslaget av invektiver og bruken

---

⁸ For en nærmere omtale av Mathismoens omfattende aktivistiske journalistikk skal vises til Lars Mjøens artikkel ”Gutten som roper ulv”, Aftenposten 24. januar 2008; <http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/article2214895.ece> .

⁹ Se bl.a. Knut Bjørlykkes artikkel ”Svartelisting av forskere” i Dagbladet 10. mars 2007; <http://www.dagbladet.no/kultur/2007/03/10/494547.html>; og spesielt Geir Levi Nilsens artikkel ”Mot historiens klimaks?” i Forskning.no 16. mars 2007; <http://www.forskning.no/Artikler/2007/mars/1173949357.77> .

¹⁰ Se ”Climate Change 2007”, The IPCC 4th Assessment Report; <http://www.ipcc.ch/> .

¹¹ Se f.eks. Ole Mathismoens artikler ”Rapporten som forandrer verden” i Aftenposten 1. februar 2007 (som bl.a. fastslo at ”Ingen politiker, industrileder eller noen av oss andre kan lenger si vi ikke visste”); og ”Alle regjeringer er nå enige” i Aftenposten 3. februar 2007.

¹² Uttrykk brukt av SV-leder og daværende finansminister Kristin Halvorsen spesielt i omtale av FrP, bl.a. i intervju med Aftenposten 14. januar 2007.

¹³ Uttrykk bl.a. brukt av Aftenposten 3. februar 2007 i artikkelen ”Åpner de øynene nå?”, hvor avisens journalist Ole Mathismoen hevdet at ”...man må være ihuga kverulant og hyper-skeptiker for å benekte at jordens klima forandres raskere enn på veldig mange år, og at vi mennesker har en stor del av skylden”.

¹⁴ Artikkelen ”Får råd fra klimabøller”, Dagbladet 5. mars 2007; <http://www.dagbladet.no/nyheter/2007/03/05/493960.html> .

¹⁵ Anklage fremsatt på lederplass av Aftenposten under overskriften ”Ap som retorisk miljøparti” 9. februar 2007; <http://www.aftenposten.no/meninger/leder/article1634450.ece> .

av herskertechnikker som latterliggjøring og mistenkeliggjøring av fagfolk og andre som har våget å stille spørsmål ved den toneangivende ortodoksi.¹⁶

Klimabølgen – debatten og dens premisser

Som en tsunami-lignende flodbølge har dagens norske klimadebatt rullet over oss. I 2007 var det 1046 oppslag der global oppvarming ble nevnt i landets største aviser, mot 129 i 2002. Siden 2007 har nivået stabilisert seg på drøyt 1000 oppslag pr. år (1013 i 2010).

Det later til å ha blitt være et krav i tiden at ”alle” skal mene noe om klimaet på vår klode. Og ikke bare mene *noe*, men mene *det samme*. Slikt blir det ikke noen særlig spenstig debatt av. Samfunnets opinionsdannere meddeler seg imidlertid fortløpende i media med oppfatninger om klimaet og dets komponenter, og ikke minst, med synspunkter på selve ”klimadebatten”, - ufortrødent, med betydelig suffisance, og uten i synderlig grad å stille spørsmål ved *debattens premisser*. Det burde kan hende likevel gjøres, - hyppigere, med tydelighet og med kritisk blikk? Det er når motforestillinger på det helt grunnleggende, elementære plan mangler, at det kan bære riktig galt av sted.

Slik klimadebatten utspiller seg i media, er de prinsipielle spørsmål om selve erkjennelsesgrunnlaget - herunder de sentrale premissenes holdbarhet - gjennomgående fraværende. I stedet består debatten i alt overveiende grad av påstander, motpåstander, tolkninger og antagelser vedrørende *enkeltfenoméner*. Gjerne i forenklet form: Isen smelter, havet stiger, isbjørnen dør osv. – eller motsatsen at så kanskje likevel ikke er tilfelle. Det dreier seg gjennomgående om pro & con argumenter om forhold som stort sett kan rubriseres som ”anecdotal evidence”, i beste fall ledsaget av eller pakket inn i mer eller mindre vederheftige forskningsdata som går på fragmenter av virkeligheten. Interessant nok – i og for seg – men knapt egnet til å belyse hva den selsomme tanken om ”menneskeskapt global oppvarming” bunner i.

Her har vi i realiteten å gjøre med en trossetning (et *dogme*) som best kan beskrives som en kjede bestående av en serie mer eller mindre svake og tildels usannsynlige ledd. Men ingen kjede er sterkere enn dens svakeste ledd. Det gjelder også årsakskjeder. Jo flere ledd, desto flere usikkerhetsfaktorer og feilkilder. Svikter ett eneste ledd i kjeden, faller hele

---

¹⁶ Blant dem som i de senere år særlig har utmerket seg i så måte, finner vi den profilerte meteorologen og gründeren Siri Kalvig, som blant annet har frontet kampanjen ”Klimaklok”, og har karakterisert meningsmotstandere som ”barn i trassalderen”, ”klimanektere”, ”kverulanter” og ”inkompetente og utdaterte professorer”; se bl.a. hennes artikler ”Klimatrass” i *Verdens Gang* 28. november 2009 og ”Moralsk korrupsjon” i *Verdens Gang* 6. desember 2009; jfr. også artikkelen ”Vær-Siri vil ha bort klimanekterne” i *Verdens Gang* 8. november 2010.

resonnementet sammen. Svikter flere ledd, havner resonnementet hinsides enhver redningsoperasjon.¹⁷

Dette er en forståelse som med fordel kan anvendes på forestillingen om den angivelig menneskeskapte globale oppvarming – en politisk generert forestilling med religiøse overtoner. En forestilling som gjennom medias gjennomgående kritikkløse formidling – med et sterkt innslag av aktivistisk journalistikk – har etablert seg som en av vår tids mest populære myter.

Dogmet og dets bærende postulater

”Teorien” - eller rettere sagt ”tesen” eller ”forestillingen” - om den menneskeskapte globale oppvarming består av en kjede som i noe forenklet form består av følgende postulater:

Menneskelig virksomhet (spesielt forbrenning av karbon) har resultert i en øket (og stadig økende) CO₂ -andel av Jordens atmosfære. Denne økningen fører til en forsterket drivhus-effekt, som i sin tur har medført eller vil medføre en økning i jordatmosfærens gjennomsnittstemperatur – populært kalt ”global oppvarming”.

For bedre å forstå hva dette dreier seg om, kan det være nyttig å ta en titt på selve atmosfæren – å gi oss selv et begrep om hva den egentlig er for noe. Jordens atmosfære består av følgende komponenter, angitt i prosentandeler:

78,08 % Nitrogen

20,95 % Oksygen

0,94 % Diverse edelgasser – i hovedsak Argon

0,03 % Karbondioksyd – (CO₂)

I tillegg kommer mindre mengder – tilsammen under én promille – Hydrogen og Metan (CH₄).

(Tilsammen 100,00 %)

Dette er et forenklet normalbilde – ”ren, tørr luft”. I virkeligheten inneholder atmosfæren også til enhver tid varierende mengder vanddamp, som imidlertid ikke utgjør noen fast bestanddel av atmosfæren, men inngår i et evig kretsløp (fordampning/nedbør) mellom luft,

---

¹⁷ Jfr. også Odd Gunnar Skagestad, ”Det svakeste ledd – og ’klimadebatten’”, artikkel i nettpublikasjonen Nyhetsblikket 11. desember 2007; http://www.nyhetsblikket.no/?category=framside/det_svakeste_ledd_og_klimadebatten/.

jord og vann. Denne vanddampen, i form av Jordens skydekke, står for mellom 98 og 99 % av den naturlige drivhus-effekten, som gjør at vår klode er beboelig.

CO₂ utgjør med andre ord 3/10000 eller tre tiendedels promille av jordatmosfæren, dvs. en forsvinnende liten andel av totalen. Denne andelen har vært tilnærmet konstant i historisk tid. Blant mange forskere er det riktignok en utbredt oppfatning at det har funnet sted en viss økning i løpet av de siste hundre til hundre og femti år. En hyppig referert antagelse går ut på at det dreier seg om en økning på ca. 30 % (fra 0,028 til 0,037 %), andre opererer med vesentlig mer beskjedne tall. Slike anslag er beheftet med betydelige metodiske usikkerheter, og er vanskelig verifiserbare.

Rent umiddelbart synes det rimelig å anta at denne eventuelle økningen - gitt de forsvinnende små volumene som vi her taler om – vanskelig vil kunne forårsake noen signifikant endring i jordatmosfærens totale sammensetning ennsi temperatur. Spørsmål av naturvitenskapelig karakter bør imidlertid ikke søkes besvart ut ifra antagelser (om enn aldri så rimelige), men på grunnlag av testing av påstander og hypoteser gjennom etterprøvbare eksperimenter og empiri.

Ifølge den p.t. toneangivende oppfatning er det imidlertid nettopp den antatte økningen av jordatmosfærens CO₂-innhold som har en såvel signifikant som éntydig effekt på Jordens klima. Og dette forlanges det at man skal *tro* på, hvis ikke risikerer man å bli stemplet som ”umoralsk”.

Kritiske spørsmål – og ”Det svakeste ledd”

Til de postulater som inngår i tesen om den menneskeskapte globale oppvarming må man med rimelighet kunne stille følgende elementære for ikke å si banale spørsmål:

- Foreligger det egentlig noe empirisk materiale (måledata e.l. som tilfredsstillende elementære vitenskapelige krav til robusthet og stringens) som tyder på at det faktisk har funnet sted noen slik oppvarming i løpet av de siste 100 til 150 år? Dernest, og i så fall – vet man sikkert at noen slik oppvarming finner sted nå? Og kan man – av den grunn eller eventuelt av andre grunner – hevde med sikkerhet at en slik oppvarming vil skje i tiden fremover?
- Er det virkelig påvist noen entydig sammenheng mellom en eventuell forsterket drivhus-effekt og en eventuell derav følgende økning i atmosfærens gjennomsnittstemperatur? Er angjeldende fysiske prosesser (hvorav drivhus-effekten kun er én) virkelig så enkle at noe slikt kan hevdes med en rimelig grad av troverdighet?

- Er det med rimelig grad av sikkerhet påvist at en eventuell øket andel av CO₂-innholdet i atmosfæren vil føre til noen forsterket drivhus-effekt? Er ikke drivhus-effekten et produkt av samspillet mellom mange faktorer – prosesser såvel som substanser? Er det virkelig så at CO₂ i så måte skiller seg ut (selv om det korrigeres for denne gassens relativt høye evne til å absorbere langbølget stråling) som en substans med radikalt annerledes – og dermed spesielt utslagsgivende – egenskaper enn atmosfærens øvrige klimagasser?
- Forutsatt at det kan dokumenteres (f.eks. ved historiske data) en sammenheng mellom høyt CO₂-nivå og temperaturøkning, er det dermed gitt at det består en utvetydig årsakssammenheng, dvs. at førstnevnte er årsak og sistnevnte er virkning?
- Er det vitenskapelig påvist at den eventuelle økning av CO₂-innholdet i atmosfæren som antas å ha funnet sted gjennom de siste 100 til 150 år, faktisk skyldes menneskelig virksomhet? Og om så skulle være tilfelle, kan man av den grunn postulere noen årsakssammenheng mellom en slik antagelse og antagelsen om at det også skulle foregå en såkalt ”global oppvarming”?

Enkelte forskere vil utvilsomt svare et – riktignok betinget – ”ja” på ett eller flere av ovennevnte spørsmål. Langt de fleste vil imidlertid reservere seg mot noen eller alle, iallfall når spørsmålene stilles i en så konkret form. Men hele forestillingen om den menneskeskapte globale oppvarmingen hviler nettopp på den forutsetningen at *alle* disse spørsmålene kan besvares med et kategorisk, éntydig og ugjendrivelig ”ja”.

Forfatteren av disse linjer sitter for sin del ikke inne med noen bastant fasit i form av klare, kategoriske og ugjendrivelige svar – hverken av bekreftende eller benektende art - på de enkelte spørsmålene som ligger til grunn for forestillingen om den ”menneskeskapte globale oppvarming”. Dette er imidlertid – og nødvendigvis – nettopp de ”utfordrende spørsmålene” som man *må* stille seg dersom forståelsen av dette sakskomplekset skal være tuftet på kunnskap istedenfor overtro.

Man kan ikke dikte eller drømme seg bort fra det faktum at hele forestillingen om den menneskeskapte globale oppvarming hviler på den feilaktige forutsetningen at det nettopp foreligger et slikt komplett sett av éntydige svar som kan danne solide ledd i en robust ”beviskjede”. Og det er på dette punkt at det svikter: Teorien om en årsakssammenheng mellom menneskelig virksomhet og en angivelig ”global oppvarming” er i virkeligheten en konstruert ”årsakskjede” som gjennomgående består av en serie svake ledd.¹⁸

---

¹⁸ Tematisert nærmere av Odd Gunnar Skagestad i artikkelen ”På vidvanke i drivhuset”, *Minerva* nr.02 (medio mai) 2007, s.33-45; <http://www.frognerkulturforlag.info/attachments/File/DrivhusetMinervaMai07.pdf> .

Tilhengerne av tesen om den menneskeskapte globale oppvarming viser gjerne til rapportene fra FNs Klimapanel (IPCC). Disse støtter seg på funn fra et større antall modellsimuleringer. En modell kan være et interessant verktøy for illustrasjonsformål, men er intet *bevis* – den viser bare hva som er resultatet av de postulatene som føres inn i modellen.

Det vanligste argumentet for at den globale oppvarmingen er menneskeskapt, er at denne oppfatningen forfektes av ”alle” autoriteter på området. ”Avvikerne” stemples som useriøse tullebukker.¹⁹ Dette er et argument som faktisk ikke medfører riktighet – det foreligger på ingen måte en slik massiv faglig enighet som det hevdes i media. Men om så var? Godtfolks tillit til autoritetene kan være rørende – og stundom til og med berettiget – men har aldri vært noen garanti for ufeilbarlighet.

Tro versus tvil

For å kunne vurderes seriøst, må en teori være objektivt etterprøvbart, og ha et empirisk fundament. Et *trogrunnlag* kan være rosverdig, respektabelt og endog nyttig til sitt bruk, men kan ikke erstatte dokumentert eller dokumentérbar *kunnskap* når det gjelder å forstå fysiske årsakssammenhenger.

Det er heller ikke slik at *tro* og *tvil* bestandig er to likeverdige posisjoner, i et angivelig symmetriforhold hvor det påhviler den upartiske og redelige rapportør å lytte til begge sider med samme åpne sinn, - med andre ord, slik som man lytter til begge sider i en væpnet konflikt eller i en politisk eller religiøs diskusjon. Naturvitenskapen er bare ikke slik. Hverken krigens lover (”makt er rett”) eller demokratiets lover (”flertallet har rett”) gjelder i vitenskapen. Ei heller den regel som gjelder for den dannede diskurs om religiøse spørsmål – at tro og tvil er like aktverdige posisjoner. Vitenskapelige spørsmål avgjøres hverken med makt, diktat, flertallsbeslutninger eller trobekjennelser. Hverken politisk diktat eller tro har her noen legitim plass. I vitenskapen er det testing av påstander og hypoteser gjennom etterprøvbare eksperimenter og empiri som gjelder. Vitenskapens vesen og dens dynamikk består i at etablerte, toneangivende oppfatninger utfordres og gjøres gjenstand for kritiske spørsmål. I spørsmål om vitenskapelig usikkerhet er det derfor – så å si pr. definisjon – skeptikerne som har rett og de troende som tar feil. Men i den politiserte klimaforskningen som dominerer dagens virkelighet, er disse grunnleggende premissene tilsidesatt til fordel for en forskning som tilstreber å ”bevise” et politisk definert sett av antagelser. (Bemerk at både IPCC og dets norske ”filial” Cicero i så henseende opererer på grunnlag av bundet mandat). Dette representerer et fundamentalt avvik fra den vitenskapelige tilnærming, slik denne har

---

¹⁹ For en mer inngående drøftelse av denne type argumetasjons- og herskertechnik, se Kristin Straumsheim Grønli's artikkel ”Klimadebattens kjettere” i *Forskning.no*, 15. mars 2007; <http://www.forskning.no/Artikler/2007/mars/1173802572.31> .

utviklet seg siden Æsop (jfr. fabelen om fluen og høyvognen), Protagoras (”mennesket er alle tings mål”) og Aristoteles og frem til vår egen tid.

Dette er noe som fremkaller ikke bare frustrasjon men fremfor alt bekymring hos dem blant oss som fortsatt mener at politiske beslutninger eller trossetninger ikke har noen plass i frembringelse av vitenskapelig erkjennelse.

Trosforestillingen om den menneskeskapte globale oppvarming kan vanskelig ses å oppfylle de kriterier som gjelder for at en antagelse skal kunne kalles en hypotese, og langt mindre en *teori*. Det er ikke dermed sagt at ”teorien” nødvendigvis er gal. I virkelighetens verden er alt i prinsippet mulig, eller iallfall tenkelig. Men i mangel av noen form for troverdig begrunnelse har antagelsen likevel formodningen mot seg. Inntil påviselig belegg for noe annet måtte foreligge hører den hjemme i overtroens og mytenes verden.

Forskningens vesen: Bevisbyrde og kvalitetssikring

I en tale til FNs Generalforsamling 9. mai 2007 hevdet Gro H. Brundtland at det er *umoralsk å tvile* på tesen om den menneskeskapte globale oppvarming.²⁰ En slik uttalelse fremstår som et kron eksempelpå hvordan en trossetning kan opphøyes til et kategorisk imperativ gjennom tilsidesettelse av selve grunnprinsippet for all vitenskapelig forskning. Å stille kritiske spørsmål – med tvilen som drivkraft – er og blir forskningens moralske *raison d'être*.

Et ankepunkt som ”de klimafrelste” til stadighet har fremført mot ”klimaskeptikerne”, er at dersom de sistnevnte virkelig er seriøse forskere, så burde de kunne fremlegge sine forskningsresultater i de relevante faglige fora. Bare på den måten, hevdes det, vil skeptikerne kunne vise at de har noe å fare med, og ikke bare drive med dilettantisk synsing. Som et eksempel på denne type argumentasjon hitsettes følgende uttalelse, fremsatt i en artikkel av geologen Reidar Müller og glasiologen Olav Orheim:²¹

”Men hvorfor tar ikke klimaskeptikerne disse debattene i fagmiljøene og i de vitenskapelige tidsskriftene før de går ut i mediene? På denne måten kunne de fått kvalitetssikret sine idéer gjennom fagfelle vurdering, som er forskningsverdens beste måte for å etablere kunnskap”.

²⁰ Referert i Utenriksdepartementets nyhetsbulletin 9. mai 2007; <http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/nyheter/2007/Gro---Umoralsk-a-stille-sporsmal-ved-kli.html?id=465908>; jfr. også Jan Arild Snoens artikkel ”Gros autoritære ansikt” i tidsskriftet *Minerva* 10.mai 2007; www.minerva.as/2007/05/10/gros-autoritre-ansikt/).

²¹ Olav Orheim og Reidar Müller, ”Kan vi stole på noen?”, kronikk i *Aftenposten* 12. april 2008; <http://www.aftenposten.no/debatt/article2363589.ece>.

Én ting er at påstanden om at de såkalte klimaskeptikerne blant forskerne ikke tar disse debattene i fagmiljøene, rett og slett er feil. Tvertimot foregår den faglige debatten i stadig større omfang og intensitet i det offentlige rom som omfatter såvel fagmiljøene i snever forstand som ”mediene” – og de sistnevnte omfatter selvsagt også ”de vitenskapelige tidsskriftene”.

Men akkurat dét får være så sin sak. Det er i den siste delen av ovennevnte sitat – når Müller og Orheim uttaler seg om behovet for kvalitetssikring av idéer gjennom fagfellelvurdering, at de avslører en grunnleggende brist i sin forståelse av forskningens vesen. Dette er alvorlig, fordi deres innvending virker tilsynelatende fornuftig – skal man ikke kunne stille samme faglige krav til begge parter i en vitenskapelig debatt?

Nei, det er nettopp det man ikke skal! Resonnementet legger her til grunn at det består en symmetrirelasjon mellom de to sider – på den ene side ”de klimafrelste” og på den annen side ”klimaskeptikerne” – i den forstand at det påhviler begge parter en lik bevisbyrde eller behov for å få kvalitetssikret sine idéer. Men slik er det jo ikke.

Det er den som lufter en idé, formulerer en hypotese eller fremkaster en påstand om en gitt årsakssammenheng – *in casu* tesen om den menneskeskapte globale oppvarming – som har bevisbyrden, eller nærmere bestemt, behov for kvalitetssikring. Og den kvalitetssikringen er det nettopp skeptikerne som utøver, ved å stille de nødvendige kritiske spørsmål. Skepsis er ingen idé, hypotese eller påstand som behøver å kvalitetssikres. Skepsis er tvertimot den tilnærming eller det verktøyet som bør være hovedelementet i den fagfellelvurderingen som i de ovensiterte linjer – noe bombastisk, men langt på vei riktig – blir betegnet som forskningsverdens beste måte for å etablere kunnskap.²²

Uansett er det bekymringsfullt når media i i den grad som tilfellet er (globalt såvel som i Norge), har valgt å spille rollen som medspillere for makthaverne og deres faglige premissleverandører – og stundom også som pådrivere for politiske beslutninger tuftet på deres posisjoner – heller enn å stille de kritiske spørsmålene ved det vitenskapelige eller erkjennelsesmessige grunnlaget.

Problemet for journalister uten naturvitenskapelig utdanningsbakgrunn er at de ikke er i stand til å bedømme debattene ut ifra deres vitenskapelige innhold. At det er behov for kompetansehevning i så måte og at avisene kunne være tjent med å ha en forskningsjournalist i sine rekker, er det lett å være enig i. Det er neppe rimelig å forlange at aviser og journalister (mer enn oss andre) skal kunne innfri ”den ideale fordring” om toppkompetanse på alle fagfelter. Derimot er det alltid betryggende å kunne se at pressen lever opp til rollen som

---

²² Odd Gunnar Skagestad, ”Skeptikerne sikrer kvaliteten”, debattartikkel i *Aftenposten* 19. april 2008; <http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/article2377856.ece> . .

”den fjerde statsmakt” – fremfor alt ved å stille kritiske spørsmål ved oppleste og vedtatte ”sannheter” og ikke falle for fristelsen til å være talerør for de til enhver tid etablerte øvrigheter og interesser.